
سیر تاریخی و تکوینی قوانین آموزش و پرورش ایران و نارسایی‌های قوانین مصوب

احمد صافی

چکیده

نظر به اهمیت آگاهی برنامه‌ریزان از سیر تاریخی و تکوینی قوانین آموزش و پرورش ایران و قوانین مصوب، در این مقاله قوانینی که از تأسیس مدرسه دارالفنون در سال ۱۲۲۸ شمسی با ۱۳۸۰ درباره آموزش و پرورش به تصویب رسیده است، معرفی می‌شود و نارسایی‌های آن‌ها مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. در این مقاله، قوانین آموزش و پرورش از زوایای زیر مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد:

۱. مفهوم قانون و انواع آن؛
۲. قوانین آموزش و پرورش و مبانی آن؛
۳. آموزش و پرورش در قانون‌های اساسی ایران؛
۴. سیر تاریخی و تکوینی قوانین آموزش و پرورش ایران از ۱۲۸۶ تا ۱۳۸۰؛
۵. اهم قوانین آموزش و پرورش و نکات برجسته و مهم آن‌ها؛
۶. نارسایی‌های قوانین آموزش و پرورش ایران؛
۷. راهکارهای رفع این نارسایی‌ها.

امروزه، گردانندگان و برنامه‌ریزان همه کشورهای در حال توسعه تا صنعتی جهان، پرداختن به آموزش و پرورش مردم را در شمار وظایف اساسی خود می‌دانند و برای

همگانی، سراسری و حتی اجباری کردن دوره‌های تحصیلی، تعهدات سنگینی در قوانین اساسی و عادی خود گنجانده‌اند. به‌علاوه، درصد قابل توجهی از تولید ناخالص ملی و بودجه جاری و عمرانی کشور خود را به این امر مهم اختصاص داده‌اند.^۱

مدیران آموزش و پرورش کشورهای گوناگون نیز در رده‌های عالی، میانی و اجرایی، برای تحقق اهداف آموزش و پرورش و استفاده بهینه از منابع انسانی و مادی سازمان‌های زیر نظر خود، از قوانین و مقررات متعدد آموزشی، اداری و مالی بهره می‌برند. آنان می‌کوشند تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات آموزشی خود را به‌طور عقلانی و قانونی انجام دهند و علاوه بر آگاهی از قوانین مصوب، از آن‌ها در فرآیند تعلیم و تربیت کودکان، نوجوانان و جوانان استفاده کنند.

در ایران نیز از تأسیس مدرسه دارالفنون در سال ۱۲۲۸ شمسی و وزارت علوم در سال ۱۲۳۲ تاکنون، تهیه، تدوین و به‌تدریج، تصویب قوانین و مقررات آموزشی و اداری و بهره‌گیری از آن‌ها مورد توجه دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت قرار گرفت. تصویب قانون اساسی مشروطیت در سال ۱۲۸۵ و متمم آن در سال ۱۲۸۶ شمسی، قانون اداری معارف در سال ۱۲۸۹، قانون اساسی معارف در سال ۱۲۹۰ و قانون تشکیل شورای عالی معارف در سال ۱۳۰۰ شمسی، از جمله نخستین گام‌هایی است که در این راه برداشته شد.

طی صد سال اخیر، بر مبنای متمم قانون اساسی مشروطیت و مفاد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و قوانین عمومی کشور، قانون‌های متعدد آموزشی، اداری و مالی تهیه و تصویب و اجرا شده است. از آن‌جا که شناخت قوانین گذشته آموزش و پرورش ایران از نظر تعداد و نوع و بازنمایی نارسایی‌های قوانین مصوب ضرورت دارد، بر آن شدیم در این مقاله، ضمن معرفی قوانین، نارسایی‌های آن‌ها را مورد نقد و بررسی قرار دهیم.

مفهوم قانون و انواع آن

در فرهنگ معین، قانون به معنی رسم، قاعده، روش و آیین آمده است. صاحب‌نظران علم حقوق، قانون را به قانون اساسی و قانون عمومی (عادی) تقسیم کرده‌اند.^۲

قانون در علم حقوق، قاعده‌ای است که مقامات صلاحیت‌دار، وضع و ابلاغ می‌کنند و این قاعده متضمن مصلحت مردم و برای همه لازم‌الاتباع است.^۳

قانون اساسی را مجموعه قواعدی می‌دانند که مربوط به تشکیلات سیاسی کشور، حدود و قدرت آن‌ها و تقسیم قدرت میان آن‌ها و اصول حقوق افراد ملت و رابطه کلی دولت و مردم است.^۴ هریک از قواعد و مقررات اساسی، اصل نامیده می‌شود.

قوانین عادی قوانینی هستند که بیان‌کننده حقوق و پاسخ‌دهنده نیازهای عمومی حال و آینده و دربرگیرنده همه مصالح اجتماعی و انتظارات مردم‌اند.^۵ در ایران، قوانین عادی را مجلس شورای اسلامی وضع و تصویب می‌کند.

قوانین آموزش و پرورش و مبانی آن

بررسی قوانین عادی مصوب مجلس، در گذشته و حال، نشان می‌دهد که درصد قابل توجهی از قوانین تصویب شده مربوط به آموزش و پرورش است. در ایران، پیش‌نویس قوانین، از جمله قوانین آموزش و پرورش، را دولت به صورت لایحه تهیه می‌کند. نمایندگان مجلس شورای اسلامی، این قوانین را به صورت طرح، پیشنهاد می‌کنند و طی مراحل در مجلس به تصویب می‌رسد و پس از تأیید شورای نگهبان، برای اجرا به دولت ابلاغ می‌شود. مبانی قانونی آموزش و پرورش در سطح جامعه، عبارت‌اند از: قانون اساسی، قوانین ویژه آموزشی، سایر قوانین، تصویب‌نامه‌های دولت، آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه‌ها.^۶

طبق موازین حقوقی در ایران، هم‌اکنون تغییر بعضی مواد قانون اساسی با مجلس خبرگان، تصویب قوانین، از جمله قوانین مربوط به آموزش و پرورش با مجلس شورای اسلامی، تصویب‌نامه‌ها با هیئت وزیران و آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه‌ها - به تناسب نوع آن‌ها - با شوراها و مراجع ذی‌ربط است. آیین‌نامه‌های آموزشی نیز در شورای عالی وزارت آموزش و پرورش تصویب می‌شود. نکته مهم در این زمینه این است که تدوین، تصویب و اجرای قوانین آموزش و پرورش، تصویب‌نامه‌ها، اساس‌نامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه‌ها باید با مواد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هم‌سو باشد و با آن‌ها مغایرتی نداشته باشد.

آموزش و پرورش در قانون‌های اساسی ایران

الف) قانون اساسی مشروطیت

در سال ۱۳۲۴ هجری قمری (۱۲۸۵ شمسی) بنا به اراده مردم، حکومت مشروطه مبتنی بر قانون اساسی کشور به وجود آمد و در متمم قانون اساسی، مصوب سال ۱۲۸۶ شمسی، حقوق مردم در زمینه آموزش و پرورش در اصول هجدهم و نوزدهم تعیین و به شرح زیر اعلام گردید:

اصل هجدهم: تحصیل و تعلیم علوم و معارف و صنایع آزاد است؛ مگر آنچه شرعاً ممنوع باشد.

اصل نوزدهم: تأسیس مدارس به مدارس دولتی و ملی و تحصیل اجباری باید مطابق قانون وزارت علوم و معارف مقرر شود و تمام مدارس و مکاتب باید در تحت ریاست عالی و مراقبت وزارت علوم و معارف باشد.^۷

ب) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب بیست و چهارم آبان‌ماه ۱۳۵۸ شمسی، هدف و جهت اصلی آموزش و پرورش را مشخص کرده است. در مقدمه و مفاد این قانون، موارد و اصول متعددی، به صورت مستقیم و غیرمستقیم، در مورد آموزش و پرورش مطرح شده است.^۸

به موجب اصل سوم، دولت موظف شده است برای نیل به هدف‌های عالی نظام جمهوری اسلامی ایران، همه امکانات خود را برای امور زیر، که مستقیم و غیرمستقیم با آموزش و پرورش ارتباط دارند، به کار ببرد:

۱. ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوا و مبارزه با تمام مظاهر فساد و تباهی؛
۲. ارتقای سطح آگاهی‌های عمومی در همه زمینه‌ها با استفاده صحیح از مطبوعات و رسانه‌های گروهی و وسایل دیگر؛
۳. آموزش و پرورش و تربیت بدنی برای همه، در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی؛

۴. تشویق روحیه بررسی و تتبع و ابتکار در تمام زمینه‌های عملی و فنی و فرهنگی و اسلامی از طریق تأسیس مراکز تحقیق و تشویق تحقیقات؛
۵. تأمین خودکفایی در علوم و فنون و صنعت و کشاورزی و امور نظام و مانند آن‌ها.

در اصل پانزدهم، که به خط و زبان پرداخته شده، آمده است:

زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران، فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید به این زبان و خط باشد؛ ولی استفاده از زبان‌های محلی و قومی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آن‌ها در مدارس، در کنار زبان فارسی، آزاد است.

در اصل شانزدهم آمده است:

از آن‌جا که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی عربی است و ادبیات فارسی کاملاً با آن آمیخته است، این زبان باید پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاس‌ها و در همه رشته‌ها تدریس شود.

در اصل سی‌ام آمده است:

دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم آورد و وسایل و تحصیلات عالی را تا سرحد خودکفایی کشور به‌طور رایگان گسترش دهد.

در اصل صد و چهارم در مورد تشکیل شوراها و استفاده از مشورت در تصمیم‌گیری‌ها آمده است:

به‌منظور تأمین قسط اسلامی و همکاری در تهیه برنامه‌ها و ایجاد هماهنگی در پیشرفت امور در واحدهای تولیدی، صنعتی و کشاورزی، شوراهایی مرکب از نمایندگان کارگران و دهقانان و دیگر کارکنان، مدیران واحدهای آموزش و اداری، خدماتی و مانند این‌ها، شوراهایی مرکب از نمایندگان اعضای این واحدها تشکیل می‌شود. چگونگی تشکیل این شوراها و حدود و وظایف و اختیارات آن‌ها را قانون معین می‌کند.

سیر تاریخی و تکوینی قوانین آموزشی ایران

برای آگاهی از تعداد قوانین آموزش و پرورش ایران، از سال ۱۲۸۶ تا ۱۳۸۰ و شناسایی قوانین مورد نیاز، نگارنده مقاله پژوهشی در پژوهشکده تعلیم و تربیت انجام داده و نتایج آنرا در سال ۱۳۸۱، به مراجع ذی ربط اعلام کرده است. این پژوهش نشان می‌دهد:

۱. تعداد قوانینی که از سال ۱۲۸۶ تا پایان سال ۱۳۸۰ در مورد آموزش و پرورش به تصویب مجلس شورای ملی، شورای انقلاب، مجلس شورای اسلامی یا کمیسیون‌های مجلس و در پاره‌ای موارد در مجلس مؤسسان و مجلس خبرگان به تصویب رسیده، جمعاً ۱۹۴ قانون است که قوانین اساسی به دلیل ارتباط با آموزش و پرورش، جزو این قوانین به حساب آمده است.
۲. ۱۹۴ قانون، از جنبه‌های زیر، مورد بررسی قرار گرفته است:
 - نام قانون؛
 - نوع قانون (اداری - مالی و آموزشی - اداری)؛
 - تعداد ماده و تبصره در هر قانون؛
 - سال تصویب؛
 - قوانین قبل و بعد از انقلاب اسلامی.
۳. تعداد قوانینی که در محدوده ۱۲۸۵ تا ۱۳۸۰ تصویب شده، ۷۴۲ ماده و ۵۷۶ تبصره است.
۴. از کل قوانین، ۱۱۳ قانون (۵۸/۲ درصد) تک‌ماده‌ای (ماده واحد) و ۶۷ قانون (۳۴/۵ درصد) بدون تبصره است.
۵. از ۱۱۳ قانون یک‌ماده‌ای، ۳۹ قانون (۳۴/۵ درصد) مربوط به قبل از انقلاب و ۷۴ قانون (۶۵/۵ درصد) متعلق به بعد از انقلاب است.
۶. از ۱۹۴ قانون، ۸۹ قانون (۴۵/۹ درصد) مربوط به قبل از انقلاب و ۱۰۵ قانون (۵۴/۱ درصد) مربوط به بعد از انقلاب است. بنابراین، قبل از انقلاب به‌طور متوسط سالانه یک قانون و بعد از انقلاب، سالانه چهار قانون در مورد آموزش و پرورش تصویب شده است.

۷. بیشترین قوانین در سال ۱۳۵۸ تصویب شده که شامل ۲۹ قانون با ۲۴ قانون به صورت ماده واحده است.
۸. پرماده‌ترین قوانین، قانون مقررات استخدام نهضت سوادآموزی جمهوری اسلامی ایران، شامل ۵۳ ماده و ۴ تبصره است. پس از آن، قانون اساسی معارف با ۲۸ ماده، قانون سازمان تربیت بدنی با ۲۲ ماده و ۵ تبصره، قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش با ۲۲ ماده و ۲۱ تبصره و قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی با ۲۱ ماده و ۱۵ تبصره قرار دارد.
۹. بیشترین قوانین مصوب، قوانین اداری- مالی است. شاید دلیل این امر، تصویب بسیاری از مقررات آموزشی وزارت معارف، فرهنگ و آموزش و پرورش از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۸۰ در شورای عالی معارف، شورای عالی فرهنگ و شورای عالی آموزش و پرورش است و قوانین مصوب مجلس، این اختیار را به شوراها داده است.

- اهم قوانین آموزش و پرورش و نکات مهم آنها
- از ۱۹۴ قانونی که طی ۹۵ سال در زمینه آموزش و پرورش تصویب شده، مهم‌ترین موارد آن به شرح زیر است:
۱. با توجه به موضوع آموزش و پرورش در قانون اساسی مشروطیت و اختصاص اصول ۱۸، ۱۹ و ۲۰ در حکم اصول متمم قانون اساسی و تأکید بر تأسیس مدارس دولتی و ملی و تحصیل اجباری با مسئولیت دولت و به همت وزارت علوم و معارف در سال ۱۲۸۶ شمسی.
 ۲. تصویب اولین قانون اداری وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه در سال ۱۲۸۹ شمسی، متضمن تشکیلات مرکزی، استانی و شهرستانی و توجه جدی به هیئت مشاوران یا تشکیل شورای عالی معارف و تعیین وظایف هر یک از سازمان‌های صف و ستاد.

۳. تصویب اولین قانون اساسی معارف متضمن مفاهیم و تعاریف مدرسه، اجباری بودن آموزش ابتدایی، شرایط تأسیس مدارس دولتی و غیر دولتی، انواع مدارس و مکاتب و بودجه مدارس در سال ۱۲۹۰ شمسی.
۴. ممنوعیت مجازات بدنی در مکاتب و مدارس در قانون اساسی معارف.
۵. توجه جدی به مشورت و استفاده از تجارب صاحب نظران تعلیم و تربیت از طریق تصویب قانون شورای عالی معارف در سال ۱۳۰۰ شمسی. این شوراها بعدها به شورای عالی فرهنگ و شورای عالی آموزش و پرورش تغییر نام دادند. هم‌اکنون به موجب قوانین مصوب، شورای عالی آموزش و پرورش مهم‌ترین مرجع تصویب مقررات آموزشی است و تا سال انجام این پژوهش، ۳۶ سال بود که به فعالیت خود ادامه می‌داد.
۶. توجه جدی به تعلیمات اجباری و تعمیم آموزش عمومی و متوسطه و وضع قوانین متعدد مانند تصویب قانون آموزش و پرورش عمومی، اجباری و رایگان (۱۳۲۲)، قانون اصلاح و تکمیل قانون راجع به آموزش و پرورش عمومی (۱۳۳۱)، قانون اصلاح آموزش و پرورش عمومی، اجباری و رایگان (۱۳۵۰)، قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی (۱۳۵۳) و قانون اصلاح ماده ۵ قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی (۱۳۵۵).
۷. توجه جدی به تربیت و تأمین معلمان مورد نیاز کشور از طریق وضع قوانین متعهد تحت عناوین اجازه تأسیس دانش‌سراهای مقدماتی و عالی (۱۳۱۲)، متمم قانون دانش‌سراها و دانشگاه (۱۳۱۴)، قانون الحاق در ماده به قانون اجازه تأسیس دانش‌سراهای مقدماتی و عالی (۱۳۵۵) و قانون متعهدین خدمت به وزارت آموزش و پرورش (۱۳۶۹).
۸. موظف شدن دولت به تأمین وسایل آموزش و پرورش رایگان برای همه تا پایان دوره متوسطه و تحصیلات عالی تا سرحد خودکفایی کشور و توجه جدی به زبان و خط فارسی در مکاتبات و متون رسمی و آموزش زبان عربی در مدارس راهنمایی و متوسطه در پاره‌ای از اصول قانون اساسی

جمهوری اسلامی ایران، مانند اصول سوم، پانزدهم، شانزدهم، بیستم و سی‌ام، مصوب سال ۱۳۵۸ شمسی.

۹. توجه جدی به امور اداری و استخدامی معلمان و سایر کارکنان آموزش و پرورش از طریق وضع قوانین متعدد اداری و مالی و تخصیص بودجه، مانند قانون طرز اعطای کمک‌خرج به محصلین دارالمعلمین عالی و ترتیب استخدام آنها پس از فراغت از تحصیل (۱۳۰۸)، قانون تعیین پایه استخدامی فارغ‌التحصیلان دانش‌سرای مقدماتی و عالی (۱۳۱۷)، موادی از قانون آموزش و پرورش عمومی، اجباری و رایگان (۱۳۲۲)، لایحه قانونی اصلاح و تکمیل قانون راجع به آموزش و پرورش عمومی (۱۳۳۱)، قانون اعتبار بودجه وزارت فرهنگ (۱۳۳۱)، قانون ترمیم حقوق فرهنگیان (۱۳۳۳)، قانون نظام هماهنگ پرداخت حقوق در ایران و تصویب جدول عوامل و ضوابط طرح طبقه‌بندی مشاغل معلمان کشور.

۱۰. تصویب قانون تعیین معاونان ثابت اداری وزارت‌ها، مصوب سال ۱۳۳۶ شمسی.

۱۱. استفاده از کمک‌های شهرداری برای ساختن مدارس از طریق وضع قوانینی مانند لایحه قانونی نظارت بر مصرف سهمیه فرهنگ از درآمد شهرداری‌ها، مصوب سال ۱۳۳۱.

۱۲. توجه به شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها و شهرستان‌ها و مناطق کشور و استفاده از مشارکت مردم از طریق وضع قوانین متعدد، از جمله قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش منطقه‌ای (۱۳۴۸)، قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور (۱۳۷۲) و اصول صد و صد و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۵۸).

۱۳. مشخص کردن سیاست‌های کلان آموزش و پرورش در برنامه‌های پنج ساله توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور (قبل و بعد از انقلاب اسلامی) و قوانین بودجه سالانه بخش آموزش و پرورش.

۱۴. مشخص کردن محدوده فعالیت‌های مربوط به آموزش و پرورش کشور و مراجع مشمول آن از طریق تصویب قوانینی مانند: قانون تفکیک وزارت فرهنگ (۱۳۲۴) و واگذاری امور آن به وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و هنر و سازمان اوقاف، قانون تشکیل وزارت علوم و آموزش عالی (۱۳۴۶)، قانون تصویب اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش (۱۳۶۶)، توجه جدی به سوادآموزی در ایران از طریق وضع قوانینی از جمله قوانین متعدد تعلیمات اجباری و قانون مقررات استخدامی نهضت سوادآموزی (۱۳۶۷).

۱۵. توجه به کتاب‌های درسی و تشکیلات آن از طریق وضع قانون کتاب‌های درسی و اساس‌نامه کتاب‌های درسی ایران (۱۳۴۶).

۱۶. توجه به ورزش و نظام‌دادن به امور تربیت بدنی کشور از طریق وضع قوانینی مانند قانون تأسیس سازمان تربیت بدنی (۱۳۵۰).

۱۷. توجه به رفاه بانوان شاغل در دستگاه‌های اداری، از جمله آموزش و پرورش، از طریق تصویب قانون خدمت نیمه‌وقت بانوان (۱۳۶۲) و قانون نحوه اجرای قانون مربوط به خدمت نیمه‌وقت بانوان (۱۳۶۲).

۱۸. موافقت با تأسیس سازمان‌های وابسته در وزارت آموزش و پرورش به منظور افزایش بهره‌وری از طریق وضع قوانینی مانند قانون تشکیل سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس (۱۳۵۴)، قانون تشکیل سازمان پژوهش و نوسازی آموزش و پرورش (۱۳۵۵) و قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی (۱۳۶۹).

۱۹. توجه به وضعیت مسکن فرهنگیان و کارکنان آموزش و پرورش از طریق وضع قوانینی مانند قانون تأمین مسکن فرهنگیان و کارکنان آموزش و پرورش.

نارسایی‌های قوانین آموزش و پرورش

با بررسی محتوا و متن قوانین، تعداد آن‌ها، تعداد مواد و تبصره‌ها، زمان تصویب و مقایسه قوانین و اسناد مربوط در این زمینه، نارسایی‌هایی در تدوین، متن قوانین و تصویب آن‌ها ملاحظه شد که به اهم این نارسایی‌ها اشاره می‌گردد:

۱. نبود پشتوانه‌های تحقیقاتی و توجیحات علمی در تصویب قوانین: بررسی سوابق قوانین بیانگر آن است که اکثر قوانین، بدون انجام‌دادن پژوهش و حتی نظرخواهی از افرای ذی‌نفع و مجریان تصویب شده است و در مقدمه تدوین قوانین، نکاتی که دال بر انجام‌دادن پژوهش یا همراه داشتن توجیحات علمی باشد، ملاحظه نمی‌شود. این امر موجب شده است که در بسیاری موارد، پس از تصویب قانون، برای آن متمم تصویب کنند یا پس از مدتی به اصلاح قانون یا پاره‌ای از مواد آن، حتی در چند نوبت، پردازند.
۲. کم‌توجهی به قوانین مصوب قبلی در تدوین قوانین جدید و مشاهده تضادهایی در قوانین، از جمله تصویب قانون بازگشایی مدارس در اول مهرماه، در حالی که زمان شروع و پایان سال تحصیلی با توجه به شرایط اقلیمی و آب و هوایی به‌عهد شوراهای آموزش و پرورش منطقه‌ای واگذار شده است یا تصویب قانون شرایط ورود به دوره پیش‌دانشگاهی و قانون چگونگی اجرای نظام جدید آموزش متوسطه، در حالی که ساختار نظام جدید آموزشی تصویب نشده است.
۳. رسانبودن پاره‌ای از محتویات قوانین، از جمله قانون نظام هماهنگ پرداخت‌ها.^۹
۴. نبودن شاخص و معیارهای جامع برای تدوین لوایح قانونی که موجب شده است بعضی قوانین دارای مقدمه، تعریف، اهداف و... باشد؛ اما اکثر آن‌ها بدون این عناوین است و بلافاصله پس از ذکر نام قانون، به ماده اشاره شده است. بعضی قوانین دارای تبصره‌های زیاد و بعضی بدون تبصره است.

۵. کمبود مطالعات تطبیقی در تدوین لوایح قانونی. با وجود این که ایران عضو سازمان ملل متحد و سایر سازمان‌های بین‌المللی است و آموزش و پرورش نیز بعد جهانی دارد، دلیلی بر استفاده از قوانین آموزش و پرورش سایر کشورها در تدوین لوایح قانونی ملاحظه نمی‌شود و در موارد ضروری، به تصویب قانونی خاص مبادرت شده است. مانند قانون موافقت‌نامه همکاری‌های فرهنگی، علمی و آموزشی ایران و سریلانکا و...
۶. کمبود قوانین جامع؛ ۵۸/۲ درصد قوانین آموزش و پرورش در قالب ماده واحده است و قوانین جامعی متناسب با نیاز تصویب نشده است.
۷. کم‌توجهی به مبانی و فلسفه قوانین؛ بررسی نشان می‌دهد که بعضی قوانین ناظر بر نیازهای محلی و منطقه‌ای نیست و در کاهش مشکلات آموزش و پرورش تأثیر قابل ملاحظه‌ای نداشته است.
۸. کم‌توجهی به نظارت و ارزشیابی در اجرای قوانین، از موارد مهم قوانین مربوط به آموزش و پرورش است. نبود نظارت همه‌جانبه بر اجرای قوانین و ارزشیابی نشدن آن‌ها، شناختی از نقاط قوت و ضعف این قوانین به دست نمی‌دهد. این امر موجب شده است که بعضی از قوانین آموزش و پرورش اجرا نشود، برخی ناقص اجرا شود و میزان استفاده از مفاد قوانین مشخص نباشد.
۹. کم‌توجهی به اطلاع‌رسانی در زمینه قوانین به افراد ذی‌نفع. بررسی‌های انجام شده، مطالعه محتوای قوانین و تماس با افراد گوناگون در آموزش و پرورش، بیانگر آن است که افراد ذی‌نفع نه تنها قبل از تصویب قوانین در جریان قرار نگرفته‌اند، بلکه بعد از تصویب هم اطلاعات آنان به اطلاعاتی که در رسانه‌ها منعکس می‌شود، منحصر است و به صورت نظام‌یافته و برنامه‌ریزی شده، از مفاد قوانین آموزش و پرورش آگاه نیستند.
۱۰. کمبود دوره‌های آموزشی و توجیهی برای همه کارکنان آموزش و پرورش و سایر افراد ذی‌نفع، به منظور آموزش قوانین و نحوه استفاده از آن‌ها.

- راهکارهای رفع نارسایی‌های قوانین آموزش و پرورش
 با توجه به نتایج پژوهش‌های انجام شده و اظهار نظر کارشناسان، راهکارهای
 زیر برای رفع نارسایی‌های قوانین آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود:
- ✓ دادن فرصت کافی برای تهیه و بررسی لوایح قانونی؛
 - ✓ توجه جدی به سوابق موضوع و مطالعه و بررسی منابع و اسناد مرتبط،
 برای تدوین و تصویب قوانین؛
 - ✓ مغایر نبودن لوایح قانونی با مفاد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛
 - ✓ ارائه دلیل کافی بر ضرورت لغو بعضی قوانین و جایگزین ساختن
 قوانین جدید؛
 - ✓ تدوین معیار و شاخص‌های جامع و چارچوبی مشخص برای تهیه و
 پیشنهاد لوایح قانونی؛
 - ✓ پویا و به‌روز کردن لوایح قانونی با توجه نیازها و رویدادهای جدید
 علمی و استفاده از متخصصان این امر برای تهیه لوایح؛
 - ✓ سرعت عمل در تصویب قوانین و کاهش مراجع متعدد بررسی‌کننده؛
 - ✓ بررسی همه‌جانبه و رعایت معیارهای جامع برای تهیه طرح‌های قانونی
 به وسیله نمایندگان مجلس شورای اسلامی؛
 - ✓ تهیه طرح‌های لازم به وسیله معاونت حقوقی و سایر مراجع ذی‌ربط
 در وزارت آموزش و پرورش در جهت نظارت بر اجرای مطلوب
 قوانین مصوب؛
 - ✓ بهره‌گیری از مفاد قوانین در کتاب‌های درسی مربوط؛
 - ✓ اطلاع‌رسانی کافی از راه‌های گوناگون به همه سازمان‌ها و افراد ذی‌نفع؛
 - ✓ بررسی قوانین آموزش و پرورش کشورهای گوناگون، به‌منظور تهیه
 لوایح متناسب با قانون آموزش و پرورش ایران؛
 - ✓ تهیه و اجرای طرح‌های پژوهشی برای هر یک از قوانین مصوب یا
 پیشنهادی.

فهرست قوانین آموزش و پرورش قبل از انقلاب اسلامی

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		اداری-مالی	آموزشی-اداری			
۱	تعدادی از اصول متمم قانون اساسی مشروطیت ناظر بر وزارت آموزش و پرورش	-	×	۳	-	۱۲۸۶
۲	قانون اداری وزارت معارف	×	-	۱۲	-	۱۲۸۹
۳	قانون اساسی معارف	×	-	۲۸	-	۱۲۹۰
۴	قانون شورای عالی معارف	×	-	۱۵	۱	۱۳۰۰
۵	قانون اجازه تأسیس شعب شورای عالی معارف	×	-	۳	-	۱۳۰۶
۶	قانون اعزام محصل به خارج	-	×	۶	۲	۱۳۰۷
۷	قانون طرز اعطای کمک هزینه تحصیلی به محصلین دارالمعلمین	×	-	۱	۱	۱۳۰۸
۸	قانون اجازه اجرای نظام نامه اعانه مدارس ملی	×	-	۱	-	۱۳۰۸
۹	قانون اجازه فروش ابنیه دولتی	×	-	۱	-	۱۳۰۹
۱۰	قانون تکمیل قانون اجازه فروش اراضی و ابنیه دولتی واقع در شهرها	×	-	۱	-	۱۳۱۱
۱۱	قانون اجازه انتخاب محصلین ایرانی در آمریکا جزو صدی بیست محصلین اغزامی	-	×	۱۷	۱	۱۳۱۱
۱۲	قانون اجازه تأسیس دانشسراهای مقدماتی و عالی	-	×	۷	۷	۱۳۱۲
۱۳	قانون متمم بودجه سال ۱۳۱۲	×	-	۱	۲	۱۳۱۲
۱۴	قانون متمم بودجه سال ۱۳۱۳	×	-	۱	-	۱۳۱۲
۱۵	قانون راجع به فارغ التحصیلان دبیرستان فلاحی	×	-	-	۱	۱۳۱۳

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		اداری-مالی	آموزشی-اداری			
۱۶	قانون متمم دانش سراها و دانشگاه‌ها	×	-	۲	۲	۱۳۱۴
۱۷	قانون تعیین پایه استخدامی فارغ‌التحصیلان دانش‌سرای مقدماتی و عالی	×	-	۱	۱	۱۳۱۷
۱۸	قانون آموزش و پرورش اجباری	-	×	۱۶	۸	۱۳۲۲
۱۹	قانون ماده (۱۷) متمم بودجه سال ۱۳۲۲	×	-	۱	-	۱۳۲۲
۲۰	قانون متمم بودجه سال ۱۳۲۳	×	-	۱	-	۱۳۲۳
۲۱	قانون اجازه پرداخت اعتبار اضافی به وزارت فرهنگ	×	-	۱	۵	۱۳۲۳
۲۲	قانون اصلاح و تکمیل قانون آموزش و پرورش عمومی	-	×	۸	۳	۱۳۳۱
۲۳	قانون اضافه اعتبار بودجه وزارت فرهنگ	×	-	۱	۷	۱۳۳۱
۲۴	قانون شورای عالی فرهنگ	×	-	۱۲	۱۰	۱۳۳۱
۲۵	لایحه قانونی نظارت بر مصرف سهمیه فرهنگ از درآمد شهرداری‌ها	×	-	۱۰	۱	۱۳۳۱
۲۶	تبصره ۲ از قانون راجع به املاک واگذاری	×	-	-	۱	۱۳۳۱
۲۷	قانون اصلاح ماده (۱۴) شورای عالی فرهنگ	×	-	۱	-	۱۳۳۳
۲۸	قانون ترمیم حقوق فرهنگیان	×	-	۲	۲۴	۱۳۳۳
۲۹	قانون مربوط به ترمیم حقوق کمک آموزگاران	×	-	۱	۱	۱۳۳۴
۳۰	قانون اعطای امتیاز اعتبار اضافی به وزارت فرهنگ	×	-	۱	۵	۱۳۳۴
۳۱	قانون نظارت در مصرف سهمیه فرهنگ	×	-	۹	۴	۱۳۳۴
۳۲	تعیین معاونین ثابت اداری وزارت خانه‌ها	-	-	۱۰	۶	۱۳۳۶

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-عالی			
۳۳	قانون راجع به استفاده از خدمات استادان و دانشیاران و دبیران در وزارت خانه‌ها	-	x	۲	۴	۱۳۳۶
۳۴	ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۳۶	-	x	۱	۱	۱۳۳۶
۳۵	قانون ترمیم حقوق کمک آموزگاران ، آموزگاران و دبیران	-	x	۱	۵	۱۳۳۷
۳۶	قانون سازمان ملی پیش‌آهنگی	x	-	۱	-	۱۳۳۷
۳۷	قانون راجع به استقلال دانش‌سرای عالی	x	-	۱۷	۳	۱۳۳۸
۳۸	قانون وضع عوارض برای تعلیمات ابتدایی	-	x	-	۱	۱۳۴۰
۳۹	قانون تشکیل سپاه دانش	-	x	۱	۳	۱۳۴۱
۴۰	متمم قانون تشکیل سپاه دانش	-	x	۸	۴	۱۳۴۱
۴۱	قانون تفکیک وزارت فرهنگ	-	x	۸	۲	۱۳۴۳
۴۲	قانون اضافه اعتبار بودجه وزارت فرهنگ	-	x	۱	۲	۱۳۴۳
۴۳	قانون الغای اجازه تأسیس مدرسه	-	x	۱	۱	۱۳۴۳
۴۴	قانون اصلاح قانون واگذاری ابنیه دولتی به مؤسسات خیریه	-	x	۱	۵	۱۳۴۳
۴۵	قانون تکمیل ساختمان‌های فرهنگی و تعمیرات مدارس	-	x	۱	-	۱۳۴۳
۴۶	قانون مربوط به درآمد و هزینه‌های شاگردان کلاس‌های اختصاصی	-	x	۱	۲	۱۳۴۳
۴۷	قانون هنرسرای مقدماتی بهبهانی	x	-	۶	۲	۱۳۴۴
۴۸	آیین‌نامه شورای عالی آموزش و پرورش	-	x	۹	۵	۱۳۴۵

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		اداری-مالی	آموزشی-اداری			
۴۹	قانون اشتغال فارغ التحصیلان دانش سرای عالی و دانشگاه‌ها	x	-	۱	-	۱۳۴۵
۵۰	مستخرج از قانون اساسنامه دانش سرای عالی ۱۳۴۶	x	-	۱	-	۱۳۴۶
۵۱	قانون پرداخت حق التدریس در دبیرستان‌ها	x	-	۶	-	۱۳۴۶
۵۲	قانون نحوه استفاده از خانه‌های سازمانی	x	-	۶	۴	۱۳۴۶
۵۳	قانون اجازه پرداخت حق التدریس به معلمان خارجی مدارس ایرانی در عراق	x	-	۱	-	۱۳۴۶
۵۴	قانون کتاب‌های درسی و اساسنامه کتاب‌های درسی ایران	x	-	۵	-	۱۳۴۶
۵۵	قانون تأسیس وزارت علوم و آموزش عالی	x	-	۱۰	۳	۱۳۴۶
۵۶	قانون متمم بودجه سال ۱۳۴۷	x	-	-	۱	۱۳۴۷
۵۷	قانون تکمیل ماده (۲) قانون تأسیس دبستان‌های ۴ کلاسه ملی و غیردولتی	-	x	۱	۳	۱۳۴۷
۵۸	قانون واگذاری و فروش اراضی و ساختمان‌های دولتی	x	-	۱	۵	۱۳۴۷
۵۹	تبصره ۴ ماده واحده قانون تشکیل هیئت امنا	x	-	-	۲	۱۳۴۷
۶۰	قانون خدمات اجتماعی زنان	-	x	۱۶	۸	۱۳۴۷
۶۱	قانون تشکیل شوراهای منطقه‌ای	x	-	۸	۲	۱۳۴۸
۶۲	آیین‌نامه الغای اجازه تأسیس مدارس غیردولتی	-	x	۴	۱	۱۳۴۸
۶۳	قانون مجازات افشای سؤالات امتحانی	-	x	۱	-	۱۳۴۹
۶۴	ماده (۳۹) قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۳۴۹	x	-	۱	-	۱۳۴۹

ش.ق.	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-عالی			
۶۵	قانون اصلاح آموزش و پرورش عمومی اجباری و مجانی	x	-	۱	-	۱۳۵۰
۶۶	قانون تأسیس سازمان تربیت بدنی ایران	-	x	۲۲	۵	۱۳۵۰
۶۷	قسمت (ب) تبصره ماده واحده قانون بودجه سال ۵۱	-	x	-	۱	۱۳۵۱
۶۸	قانون خدمات اجتماعی زنان: اصلاحیه ۵۱	x	-	۱۶	۸	۱۳۵۱
۶۹	قانون اصلاح قانون سازمان ملی پیش‌آهنگی	x	-	۷	-	۱۳۵۳
۷۰	قانون امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی	x	-	۹	۱	۱۳۵۳
۷۱	آیین‌نامه اجرایی موضوع ماده (۸) قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی	-	x	۱۶	۲	۱۳۵۳
۷۲	قانون تأسیس سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس کشور	-	x	۸	۲	۱۳۵۴
۷۳	قانون الحاق (۲) ماده به قانون اجازه تأسیس دانش‌سرای مقدماتی و عالی	x	-	۲	۵	۱۳۵۴
۷۴	قانون الحاق یک ماده و یک تبصره به قانون شوراهای منطقه‌ای	-	x	۱	۱	۱۳۵۴
۷۵	تبصره ۷۱ قانون بودجه اصلاحی ۱۳۵۳ و بودجه سال ۱۳۵۴	-	x	-	۱	۱۳۵۴
۷۶	مواد قانون مستخرج از اصلاح قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها	-	x	۱	۱	۱۳۵۴
۷۷	تبصره ۱۸ قانون بودجه سال ۱۳۵۴	-	x	-	۱	۱۳۵۴
۷۸	نحوه مصرف اعتبار بهبود تغذیه رایگان، مستخرج از قانون ۵۳ و ۵۴	-	x	-	۶	۱۳۵۴

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		اداری-سالی	آموزشی-اداری			
۷۹	قانون اصلاح ماده اول سازمان ملی پیش‌آهنگی	-	x	۱	-	۱۳۵۴
۸۰	قانون تشکیل سازمان پژوهش و نوسازی آموزشی	x	-	۱۰	۱	۱۳۵۵
۸۱	قانون اصلاح ماده (۵) قانون تأمین وسایل و امکانات آموزشی اطفال	-	x	۱	۱	۱۳۵۵
۸۲	قانون تعمیرات کلی و ضروری ساختمان‌های استیجاری و مؤسسات آموزشی	x	-	۱	۲	۱۳۵۵
۸۳	مستخرج از قانون بودجه سال ۱۳۵۵	x	-	-	۴	۱۳۵۵
۸۴	تصره ۸۲ بودجه سال ۱۳۵۶ مستخرج از قانون بودجه سال ۱۳۵۶ نحوه خرید مدارس استیجاری	x	-	-	۱	۱۳۵۶
۸۵	آیین‌نامه اجرایی تبصره ۸۲ قانون بودجه سال ۱۳۵۶	x	-	۱۱	۱	۱۳۵۶
۸۶	قانون اصلاح ماده (۴) قانون خدمات اجتماعی زنان	-	x	۱	-	۱۳۵۶
۸۷	تبصره ۲۰ و قسمت (ب) تبصره ۴۴ مستخرج از قانون بودجه سال ۱۳۵۶ (آموزش رایگان و بهبود تغذیه)	x	-	-	۱	۱۳۵۶

فهرست قوانین آموزش و پرورش بعد از انقلاب اسلامی

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-عالی			
۸۸	پاره‌ای از اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مرتبط با وزارت آموزش و پرورش	×	-	۸	-	۱۳۵۸
۸۹	لایحه قانونی معافیت فارغ‌التحصیلان مراکز تربیت معلم از خدمت زیر پرچم	-	×	۲	-	۱۳۵۸
۹۰	لایحه قانونی اصلاح ماده (۵) آیین‌نامه شورای عالی آموزش و پرورش مصوب ۱۳۴۵	-	×	۱	-	۱۳۵۸
۹۱	لایحه قانونی معافیت از پرداخت عوارض و حقوق گمرکی و سود بازرگانی وسایل آموزشی و کمک آموزشی و...	-	×	۱	۱	۱۳۵۸
۹۲	لایحه قانونی الغای ماده (۲) قانون تأسیس سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس کشور	-	×	۱	-	۱۳۵۸
۹۳	لایحه قانونی انتقال کلیه مجتمع‌های آموزش فنی و حرفه‌ای سازمان ملی خدمات اجتماعی به وزارت آموزش و پرورش	-	×	۱	-	۱۳۵۸
۹۴	لایحه قانونی راجع به لغو تعهد فارغ‌التحصیلان مراکز تربیت معلم	-	×	۱	-	۱۳۵۸
۹۵	لایحه قانونی راجع به استفاده از کارکنان کادر اداری وزارت آموزش و پرورش که برای خدمت معلمی استفاده شده‌اند	-	×	۱	-	۱۳۵۸

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		اداری-حالی	آموزشی-اداری			
۹۶	لایحه قانونی انجام تعمیرات جزئی و کلی مدارس استیجاری از محل اعتبارات وزارت آموزش و پرورش در سال جاری	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۹۷	لایحه قانونی مربوط به اعتبارات استانی سال ۱۳۵۸ وزارت آموزش و پرورش	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۹۸	لایحه قانونی اصلاح ماده اول آیین‌نامه اجرایی تبصره ۸۲ قانون بودجه	×	-	۲	-	۱۳۵۸
۹۹	لایحه قانونی راجع به وضع کارکنان اتاق منحل اصناف تهران	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۰۰	لایحه قانونی اجازه استخدام عده‌ای دبیر و آموزگار برای تدریس در مدارس کشور	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۰۱	لایحه قانونی راجع به الحاق یک تبصره به ماده (۷۴) قانون استخدام کشوری	×	-	۱	۱	۱۳۵۸
۱۰۲	لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش	×	-	۱۵	۴	۱۳۵۸
۱۰۳	لایحه قانونی راجع به پرداخت حق‌الزحمه کارکنان اجرایی دبیرستان‌های دولتی شبانه	×	-	۱	۱	۱۳۵۸
۱۰۴	لایحه قانونی راجع به اداره واحدهای آموزشی غیردولتی به صورت دولتی	×	-	۱	۶	۱۳۵۸
۱۰۵	لایحه قانونی راجع به پرداخت حق‌الزحمه کارکنان اجرای کلاس‌های ابتدایی شبانه	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۰۶	لایحه قانونی راجع به شمول قانون استخدام کشوری به کارکنان سازمان ملی پیش‌آهنگی	×	-	۱	-	۱۳۵۸

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-عالی			
۱۰۷	لایحه قانونی راجع به تخصیص مبلغ یکصد میلیون ریال برای هزینه‌های تربیت معلم مرکز و شهرستان‌ها	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۰۸	لایحه قانونی راجع به اداره و انجام امور استخدامی و پرسنلی و بهره‌برداری از کانون‌های ورزشی و فرهنگی اسلامی جوانان	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۰۹	لایحه قانونی راجع به تعیین تاریخ اجرای لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۱۰	لایحه قانونی راجع به ادغام آموزشگاه نایب‌نایان علوی در وزارت آموزش و پرورش	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۱۱	لایحه قانونی راجع به اصلاح قانون تشکیل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۱۲	لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۱۳	لایحه قانونی راجع به اجازه استخدام موضوع طرح توسعه آموزش	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۱۴	لایحه قانونی راجع به اصلاح ماده (۳) قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش	×	-	۱	-	۱۳۵۸
۱۱۵	لایحه قانونی راجع به الحاق کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به وزارت فرهنگ و آموزش عالی	×	-	۱	-	۱۳۵۸

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		اداری-مالی	آموزشی-اداری			
۱۱۶	لایحه قانونی راجع به استفاده کارکنان کادر اداری وزارت آموزش و پرورش که برای خدمت معلمی استخدام شده‌اند	×	-	۱	-	۱۳۵۹
۱۱۷	لایحه قانونی یک تبصره به لایحه قانونی راجع به شمول قانون استخدام کشوری	×	-	۱	۱	۱۳۵۸
۱۱۸	لایحه قانونی راجع به تعیین تکلیف وضع استخدامی کارکنان غیر رسمی	×	-	۱۵	۷	۱۳۵۹
۱۱۹	لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی هماهنگی آموزش فنی و حرفه‌ای	×	-	۱	۱	۱۳۵۹
۱۲۰	لایحه قانونی راجع به دریافت وام جهت احداث مدارس	×	-	۱	-	۱۳۵۹
۱۲۱	لایحه قانونی اصلاح تبصره ۳ ماده ۱۸ راجع به الحاق دو ماده به قانون اجازه تأسیس دانش‌سراها	×	-	۱	-	۱۳۵۹
۱۲۲	لایحه قانونی راجع به امور مالی و معاملاتی مؤسساتی که به وزارت آموزش و پرورش واگذار شده است	×	-	۱	-	۱۳۵۹
۱۲۳	لایحه قانونی راجع به تأمین اعتبارات مورد نیاز جهت احداث مدارس کشور	×	-	۱	۱	۱۳۵۹
۱۲۴	لایحه قانونی مصرف اعتبارات سازمان ملی سوادآموزی	×	-	۱	۱	۱۳۵۹

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-مالی			
۱۲۵	لایحه قانونی راجع به لغو تعهد خدمت معلمان فارغ التحصیل مراکز تربیت معلم	×	-	۱	-	۱۳۵۹
۱۲۶	لایحه قانونی راجع به لغو تعهد خدمت معلمان فارغ التحصیل مراکز تربیت معلم که مشمول لایحه پاکسازی می شوند	×	-	۱	-	۱۳۶۰
۱۲۷	قانون بخشودی مطالبات وزارت خانه ها، مؤسسات و شرکت های دولتی	×	-	۱	-	۱۳۶۰
۱۲۸	قانون اصلاح تبصره ۵۸ قانون بودجه سال ۱۳۶۰	×	-	۱	۱	۱۳۶۰
۱۲۹	قانون راجع به هزینه سرانه واحدهای آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش	×	-	۱	۲	۱۳۶۰
۱۳۰	قانون راجع به الحاق یک تبصره به ماده واحده مربوط به لغو تعهد فارغ التحصیلان مراکز تربیت معلم	×	-	۱	۱	۱۳۶۰
۱۳۱	قانون راجع به تفویض اختیار نماینده شورای انقلاب به نماینده وزیر آموزش و پرورش	×	-	۱	۱	۱۳۶۱
۱۳۲	قانون لغو تعهد خدمت فارغ التحصیلان و دانشجویانی که از بورس تحصیلی استفاده کرده اند	×	-	۱	-	۱۳۶۱
ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد	تعداد	سال

تصویب	تبصره	ماده	آموزشی-اداری	اداری-مالی		
۱۳۶۲	-	۱	-	×	قانون راجع به خدمت نیمه‌وقت بانوان	۱۳۳
۱۳۶۲	-	۱	-	×	قانون راجع به اصلاح تبصره ، قانون راجع به الحاق یک تبصره به ماده واحده مربوط به لغو تعهد خدمت فارغ‌التحصیلان مراکز تربیت معلم	۱۳۴
۱۳۶۲	-	-	-	×	تفسیر قانونی راجع به لغو تعهد خدمت معلمان فارغ‌التحصیل مراکز تربیت معلم	۱۳۵
۱۳۶۳	۱	۴	-	×	قانون مربوط به احتساب سوابق خدمت اشخاصی که در نهضت سوادآموزی خدمت کرده‌اند	۱۳۶
۱۳۶۴	۱	۱۷	-	×	قانون نحوه اجرای قانون مربوط به خدمت نیمه‌وقت بانوان	۱۳۷
۱۳۶۴	۵	۱	-	×	قانون انحلال سازمان پیش‌آهنگی کشور	۱۳۸
۱۳۶۴	۱	۱	-	×	قانون الحاق یک تبصره به عنوان تبصره یک به ماده (۹) قانون روابط موجر و مستأجر	۱۳۹
۱۳۶۵	-	۱	-	×	قانون نحوه مشارکت مردم در آموزش و پرورش و اصلاح لایحه قانونی	۱۴۰
۱۳۶۵	۱	۱	-	×	قانون اصلاح تبصره یک ماده (۹) قانون روابط موجر و مستأجر	۱۴۱
۱۳۶۵	۶	۱	-	×	قانون ممنوعیت وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی از چاپ و انتشار نشریات غیرضروری	۱۴۲

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-عالی			
۱۴۳	قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش	-	×	-	-	۱۳۶۵
۱۴۴	قانون بخشودگی مطالبات وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی	-	×	۱	-	۱۳۶۶
۱۴۵	قانون اصلاح تبصره ۲ ماده (۱) و (۹) و الحاق یک ماده به قانون خدمت وظیفه عمومی	-	×	۳	-	۱۳۶۶
۱۴۶	قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش	-	×	۱۳	۹	۱۳۶۶
۱۴۷	قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی	×	-	۲۱	۱۵	۱۳۶۷
۱۴۸	قانون مقررات استخدامی نهضت سوادآموزی جمهوری اسلامی ایران	×	-	۵۲	۴۰	۱۳۶۷
۱۴۹	قانون اجازه اخذ هزینه‌های مربوط به صدور اجازه تأسیس و تجدید امتیاز آموزشگاه‌های علمی آزاد	-	×	۱	۲	۱۳۶۷
۱۵۰	قانون تخلیه واحدهای آموزش وزارت آموزش و پرورش و مراکز آموزشی دیگر	-	×	۱	۲	۱۳۶۷
۱۵۱	قانون ایجاد تسهیلات برای ورود رزمندگان، جهادگران داوطلب بسیجی به دانشگاه‌ها	-	×	۵	۲	۱۳۶۷
۱۵۲	قانون تأمین مسکن فرهنگیان و کارکنان وزارت آموزش و پرورش	-	×	۱	۷	۱۳۶۸

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		اداری-مالی	آموزشی-اداری			
۱۵۳	قانون نحوه حفظ آثار و یادبودهای حضرت امام خمینی	×	-	۸	۲	۱۳۶۸
۱۵۴	قانون تشویق معلمان بازنشسته و ادامه همکاری با آموزش و پرورش	×	-	۱	۷	۱۳۶۸
۱۵۵	قانون برنامه اول توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	×	-	-	۴۳	۱۳۶۸
۱۵۶	قانون متعهدین خدمت به وزارت آموزش و پرورش	×	-	۱۰	۳	۱۳۶۹
۱۵۷	قانون معلمان و پزشکان و پیراپزشکان	×	-	۱۱	۱	۱۳۶۹
۱۵۸	موادی از قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین	×	-	۵	-	۱۳۶۹
۱۵۹	قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی	×	-	۱	۶	۱۳۶۹
۱۶۰	قانون خرید و تملک اماکن آموزشی استیجاری	×	-	۶	۱	۱۳۷۰
۱۶۱	قانون ممنوعیت بازنشستگی فرهنگیان تا پائین سال تحصیلی ۷۱-۷۲	×	-	۱	۳	۱۳۷۱
۱۶۲	قانون احتساب وجوه پرداختی سال ۱۳۵۶ آموزش و پرورش منطقه‌ای استان‌ها و شهرستان‌های سراسر کشور	×	-	۱	-	۱۳۷۲
۱۶۳	قانون اصلاح ماده یک لایحه قانون معافیت فارغ‌التحصیلان مراکز تربیت معلم	×	-	۱	-	۱۳۷۲
۱۶۴	فرازهایی از قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	×	-	-	۱۵	۱۳۷۳

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-سالی			
۱۶۵	تبصره‌هایی از قانون بودجه سال ۱۳۷۴	-	×	-	۵	۱۳۷۴
۱۶۶	قانون گزینش معلمان و کارکنان وزارت آموزش و پرورش	-	×	۱۸	۱۷	۱۳۷۴
۱۶۷	تبصره‌هایی از قانون بودجه سال ۱۳۷۵	-	×	-	۵	۱۳۷۵
۱۶۸	قانون تشکیل و توسعه بسیج دانش‌آموزی	×	-	۱	۷	۱۳۷۶
۱۶۹	قانون عضویت مدیریت‌های نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان در کمیته برنامه‌ریزی استان	-	×	۱	-	۱۳۷۲
۱۷۰	قانون اجازه فروش اتوبوس‌ها و مینی‌بوس‌های وزارت آموزش و پرورش	-	×	۱	۳	۱۳۷۲
۱۷۱	قانون تعطیلی مؤسسات و واحدهای آموزشی و تحقیقاتی و فرهنگی که بدون اخذ مجوز قانونی دایر می‌شوند	-	×	۱	۳	۱۳۷۲
۱۷۲	قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق آموزشی کشور	-	×	۲۲	۲۱	۱۳۷۲
۱۷۳	تبصره‌هایی از قانون بودجه سال ۱۳۷۳	-	×	-	۴۳	۱۳۷۳
۱۷۴	قانون اصلاح قانون انتقال مراقبین بهداشت مدارس به واحدهای آموزشی تابعه وزارت آموزش و پرورش	-	×	۱	۱	۱۳۷۳
۱۷۵	قانون تسری قانون گزینش معلمان و کارکنان آموزش و پرورش به کارکنان سایر وزارت‌خانه‌ها	-	×	۱	۳	۱۳۷۵

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-مالی			
۱۷۶	قانون استخدام روحانیون و طلاب علوم دینی در وزارت آموزش و پرورش	-	×	۱	۳	۱۳۷۵
۱۷۷	قانون اصلاح قانون ایجاد تسهیلات برای ورود رزمندگان و جهادگران داوطلب بسیجی به دانشگاه‌ها	-	×	۱	۱	۱۳۷۵
۱۷۸	قانون چگونگی اجرای نظام جدید آموزش و پرورش متوسطه	×	-	۱	۱	۱۳۷۵
۱۷۹	قانون اصلاح تبصره یک اصلاحی بند الف ماده (۱) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین	-	×	۱	۱	۱۳۷۶
۱۸۰	تبصره‌هایی از قانون بودجه سال ۱۳۷۶	-	×	-	۱۰	۱۳۷۶
۱۸۱	قانون اصلاح قانون پرداخت کمک هزینه مسکن و کمک هزینه تحصیلی به فرزندان مأموران	-	×	۱	۱	۱۳۷۶
۱۸۲	قانون بازگشایی مدارس در اول مهرماه هر سال	×	-	۱	۱	۱۳۷۶
۱۸۳	قانون اصلاح قانون ممنوعیت ادامه تحصیل کارگزاران کشور در ساعت اداری	-	×	۱	-	۱۳۷۶
۱۸۴	تبصره‌هایی از قانون بودجه سال ۱۳۷۷	-	×	-	۴	۱۳۷۷
۱۸۵	قانون یک مرحله‌ای نمودن آزمون سراسری	-	×	۱	۱	۱۳۷۷
۱۸۶	قانون تشدید ممنوعیت تخلیه مقرر در قانون ممنوعیت تخلیه اماکن و واحدهای آموزشی	-	×	۱	۲	۱۳۷۷

ردیف	نام قانون	نوع قانون		تعداد ماده	تعداد تبصره	سال تصویب
		آموزشی-اداری	اداری-سالی			
۱۸۷	طرح اسلاح قانون معلمان، پزشکان و پیراپزشکان	-	×	۱	۲	۱۳۷۷
۱۸۸	تبصره‌هایی از بودجه سال ۱۳۷۸	-	×	-	۵	۱۳۷۸
۱۸۹	تبصره‌هایی از قانون بودجه سال ۱۳۷۹	-	×	۱۱	۲	۱۳۷۹
۱۹۰	قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۸) قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش	-	×	۱	۴	۱۳۷۹
۱۹۱	قانون موافقت‌نامه همکاری‌های فرهنگی، علمی و آموزشی ایران و سریلانکا	×	-	۱۲	-	۱۳۸۰
۱۹۲	قانون بازنشستگی و وظیفه کارکنان ثابت نهضت سوادآموزی	-	×	۱	۲	۱۳۸۰
۱۹۳	قانون لغو مواد (۱) و (۶) مکرر الحاقی اساس‌نامه نهضت سوادآموزی	-	×	۱	۵	۱۳۸۰
۱۹۴	تبصره ۸ قانون بودجه سال ۱۳۸۱	-	×	-	۱	۱۳۸۰
-	جمع	۲۸	۱۶۶	۷۴۴	۵۷۶	-

پانوشتها

۱. محمدعلی طوسی، سازمان اداری کشور و قوانین فرهنگ، تهران: وزارت فرهنگ، ۱۳۴۵.
۲. ناصر کاتوزیان، مقدمه علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران (تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۰).
۳. احمد صافی، بررسی سیر تاریخی و تکوینی (تعداد و تنوع) قوانین آموزش و پرورش ایران از سال ۱۲۸۶ شمسی تا ۱۳۸۰ و شناسایی قوانین مورد نیاز (تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت، ۱۳۸۱).
۴. ولی‌الله انصاری، حقوق اداری (تهران: دفتر آموزش ضمن خدمت وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۶).
۵. احمد صافی، بررسی سیر تاریخی و تکوینی....
۶. علی علاقه‌بند، مقدمات مدیریت آموزشی (تهران: نشر روان، ۱۳۷۵).
۷. همان.
۸. احمد صافی، سازمان و قوانین آموزش و پرورش ایران، چ ۹ (تهران: سمت، ۱۳۸۰).
۹. سیدحسین حسینی، بالندگی سازمان‌ها با رویکرد تحلیلی - کاربردی (بی‌جا، بی‌نا، ۱۳۸۰).

منابع

۱. بطحایی، مهدی، تشریح قانون تشکیل شورای آموزش و پرورش منطقه‌ای، ۱۳۵۱
۲. دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، بررسی وضع موجود ساختار و تشکیلات وزارت آموزش و پرورش، ج ۶، قوانین و مقررات و رویه‌ها، ۱۳۷۲.
۳. شورای عالی آموزش و پرورش، مجموعه مصوبات دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۷۹.
۴. قانون اساسی مشروطیت و متمم آن، ۱۲۸۶.
۵. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۰.
۶. مجیدی مهرانی، علی‌اصغر، سازمان و قوانین آموزش و پرورش ایران، جزوه دانشگاهی، ۱۳۵۶.
۷. وزارت آموزش و پرورش، مجموعه قوانین و مقررات آموزش و پرورش، تهران: معاونت حقوقی و امور مجلس و هماهنگی استان‌ها، ۱۳۸۰.
۸. _____ . مجموعه قوانین و مقررات آموزش و پرورش، تهران، دفتر حقوقی، ۱۳۸۰.
۹. یعقوبی‌نژاد، مجموعه قوانین و مقررات وزارت آموزش و پرورش، تهران: اداره کل حقوقی و پارلمانی، ۱۳۵۶.